

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ
ТА СПОРТУ УКРАЇНИ**
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

(навчально-методичний посібник
для студентів економічного факультету)

Кам'янець-Подільський
2011

УДК 378.147.091.33–027.22(075.8)

ББК 74.580.25я73

П 24

Укладач: **Олійник Н.Ю.** кандидат педагогічних наук, доцент кафедри управління персоналом і туризму.

Рецензенти: **Каньоса М.І.**, кандидат економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки підприємства;
Присакар В.В., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки.

Рекомендовано до друку вченою радою
Кам'янець-Подільського національного університету
імені Івана Огієнка
(протокол № 9 від 29.09.2011р.).

Педагогічна практика (навчально-методичний посібник для студентів економічного факультету напряму підготовки 6.030501 «Економічна теорія», 6.030504 «Економіка підприємства», 6.030505 «Управління персоналом» / укладач Олійник Н.Ю. – Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2011. – 52 с.

В навчально-методичному посібнику визначені цілі, завдання і зміст педагогічної практики студентів економічного факультету, сформульовані права і обов'язки студента-практиканта, діяльність керівників практики; розроблені методичні рекомендації, форми і методи контролю проходження практики та критерії оцінювання, вимоги до звітної документації, зразки оформлення матеріалів педагогічної практики. Запропонований посібник може бути використаний студентами, викладачами та учителями загальноосвітніх навчальних закладів.

УДК 378.147.091.33–027.22(075.8)

ББК 74.580.25я73

ISBN 978-617-620-010-9

Видавець ПП. Зволейко Д.Г.
оформлення, обкладенка, макет, 2011

Вступ

Трансформаційні процеси, що відбуваються в житті суспільства на сучасному етапі впливають на всі сфери діяльності, зокрема, освітньої як основоположного компоненту формування особистості.

Одним із пріоритетних напрямків розвитку освіти є удосконалення змісту і форм організації навчально-виховного процесу, створення ринку освітніх послуг та його науково-методичне забезпечення, підготовка нового покоління фахівців, підвищення їх загальної культури, професійної кваліфікації та соціального статусу.

Підготовка висококваліфікованих фахівців – важлива умова модернізації освіти. Вони мають стати основною рушійною силою створення якісно нової національної системи освіти, яка задовольняла б потреби суспільства в педагогах різних спеціальностей та кваліфікаційних рівнів, здатних виконувати основну соціальну функцію – формувати цілісну, всебічно розвинуту особистість, віддану інтересам держави.

Необхідність підвищення рівня економічної освіти в Україні потребує розвитку стратегії і тактики викладання економічних дисциплін на засадах національної концепції економічної освіти. Основною метою економічної освіти можна вважати формування економічного мислення, а її результатом – економічно обґрунтовану діяльність. Викладач повинен використовувати методичні прийоми, щоб передати тим, хто вивчає економіку, знання, навички та певний досвід у сфері етики і моральних норм підприємницької діяльності, комерційного права і т.п., що дуже важливо для створення цивілізованого ринкового середовища в Україні.

У системі професійної підготовки педагогічна практика студентів є складовою навчально-виховного процесу в університеті і передбачає єдність, безперервність та послідовність теоретичних курсів, реалізацію набутих знань у практичній діяльності, оволодіння уміннями та навичками організації навчально-виховного процесу в сучасній національній школі, зрештою, є своєрідним екзаменом на професійну придатність, орієнтацію, майстерність.

Базами проходження педагогічної практики студентів IV курсу є середні загальноосвітні навчально-виховні заклади міста: загальноосвітня школа I-III ступенів № 5; загальноосвітня школа I-III ступенів № 6; загальноосвітня школа I-III ступенів № 7; Кам'янець-Подільський НВК № 8, загальноосвітня школа I-III ступенів № 10; загальноосвітня школа I-III ступенів № 15; середній загальноосвітній НВК № 13, Кам'янець-Подільська гімназія, Кам'янець-Подільський лицей та інші загальноосвітні навчальні заклади.

Програма педагогічної практики розроблена у відповідності з навчальними планами Міністерства освіти і науки України, навчальними планами університету, «Положенням про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 8.04.1993 р. № 93, «Рекомендаціями щодо

організаційно-методичного забезпечення проведення виробничої практики та оформлення результатів виконання програмних завдань студентами», розробленими відповідно до рішення Колегії Міністерства освіти і науки України від 5 липня 2001 року протокол №7/2-18 (п.4.2.) (Проект), «Вимог до структури та змісту наскрізних програм практики студентів, порядку їх розробки та затвердження», розробленими відповідно до рішення Колегії Міністерства освіти і науки України від 5 липня 2001 року протокол №7/2-18 (п.4.1.) (проект).

Педагогічна практика студентів є складовою навчально-виховного процесу в університеті і передбачає єдність, безперервність та послідовність теоретичних курсів, реалізацію набутих знань у практичній діяльності, оволодіння вміннями та навичками організації навчально-виховного процесу в сучасній національній школі, зрештою, є своєрідним іспитом на рівень професійної майстерності, самореалізації.

ЦІЛІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Практика студентів є невід'ємною складовою частиною освітньо-професійної підготовки фахівців, яка проводиться відповідно до діючих державних стандартів та галузевих стандартів вищої освіти.

У період практики студентів закладаються основи досвіду професійної діяльності, практичних умінь і навичок, професійних якостей особистості фахівця. Від ступеня успішності на цьому етапі залежить професійне становлення майбутнього фахівця.

Метою практики є закріплення теоретичних знань, формування у студентів професійних вмінь, оволодіння сучасними методами, формами організації та знаряддями праці в галузі їх майбутньої професії, формування на базі теоретичних знань, професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних ринкових і виробничих умовах, виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності.

Мета педагогічної практики є реалізація теоретичних знань у практичній діяльності, адаптація студентів до умов їх майбутньої професійної діяльності, поглиблення знань про систему освіти в Україні, принципи її побудови, особливості організації навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах I-III ступенів різного типу, формування умінь ретранслювати теоретичні знання на конкретні педагогічні обставини, набуття досвіду педагогічної діяльності. Забезпечення практичного пізнання студентами закономірностей професійної діяльності та оволодіння способами її організації, вміння вирішувати конкретні педагогічні і методичні завдання згідно з умовами педагогічного процесу, виховання у студентів потреби систематично поновлювати свої знання і творчо застосовувати їх у практичній діяльності.

ЗАВДАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ:

- ✓ ознайомлення студентів з особливостями організації навчально-виховного процесу в школах різного типу, режимом роботи школи;
- ✓ закріплення та поглиблення знань студентів з педагогічних та фахових дисциплін, формування умінь ретранслювати теоретичні знання на конкретні педагогічні обставини;
- ✓ відвідування та аналіз уроків з економіки у вчителів школи і студентів;
- ✓ проведення та самоаналіз уроків і позаурочних заходів з економіки;
- ✓ дотримання правил безпеки життєдіяльності під час проходження практики;
- ✓ розвиток творчих здібностей студентів;
- ✓ виховання у студентів стійкого інтересу і любові до педагогічної професії, потреби в реалізації творчих здібностей, природних даровань у педагогічній діяльності;
- ✓ формування умінь аналізувати, констатувати та прогнозувати результати педагогічної діяльності, планувати навчально-виховну роботу;
- ✓ розвивати вміння працювати з колективом;
- ✓ формування соціально та професійно значущих якостей особистості вчителя, навичок організації навчальної та позаурочної діяльності учнів;
- ✓ розвивати вміння студентами самостійно приймати рішення;
- ✓ залучення студентів до науково-дослідної роботи, самостійного розв'язання навчально-виховних завдань.

В період проходження педагогічної практики студенти мають **знати**:

- ✓ сутність і закономірності педагогічного процесу;
- ✓ пріоритетні напрями розвитку економічної освіти на сучасному етапі, шляхи їх реалізації;
- ✓ принципи та методи, які використовуються на уроках економіки;
- ✓ програмові завдання шкільного курсу економіки;
- ✓ особливості активізації навчального процесу на уроках економіки та в позаурочній діяльності;
- ✓ види контролю та критерії оцінювання навчальних досягнень учнів на уроках економіки;
- ✓ сучасні форми організації діяльності учнів на уроках економіки.

Основні професійно-методичні вміння студентів-практикантів

Конструктивно-планувальні вміння:

- ✓ складати плани-конспекти уроків з економіки; визначати мету й структурні етапи кожного уроку;
- ✓ використовувати ефективні методи та прийоми досягнення поставленої мети уроку;
- ✓ визначати типи вправ та послідовність їх виконання до етапів уроків, з урахуванням труднощів навчального матеріалу та рівня підготовленості учнів;

- ✓ виготовляти дидактичний матеріал, наочні посібники для проведення уроків;
- ✓ складати плани-конспекти позаурочних заходів з економіки;
- ✓ формулювати мету, визначати місце проведення, обладнання.

Навчальні вміння:

- ✓ встановлювати та підтримувати різноманітні загальнонавчальні контакти: «вчитель – клас», «учитель – учень», «учень – учень»;
- ✓ адаптувати свій професійний досвід до рівня вимог програми навчальних предметів, можливостей загального розвитку учнів та рівня оволодіння програмовим матеріалом;
- ✓ визначити об'єкти контролю за пізнавальною діяльністю учнів з урахуванням їх індивідуальних і вікових особливостей;
- ✓ виявляти, виправляти та аналізувати помилки школярів, усвідомлюючи їх характер та ступінь складності.

Дослідницькі вміння:

- ✓ вивчати ставлення учнів до навчання, рівень сформованості загальнонавчальних умінь та навичок учнів з економіки;
- ✓ здійснювати методичний аналіз навчального матеріалу з метою прогнозування можливих труднощів його засвоєння школярами та добору оптимальних шляхів попередження помилок;
- ✓ проводити спостереження і аналіз відвіданих уроків у вчителів та студентів;
- ✓ спостерігати, аналізувати та узагальнювати досвід учителів, студентів-практикантів переносити ефективні прийоми та форми у практику своєї роботи;
- ✓ вивчати методичну літературу і теоретично осмислювати навчальний процес у формі виступів на методичних семінарах, удосконалювати свою роботу, використовуючи описані в літературі нові форми, педагогічні технології та системи;
- ✓ узагальнювати матеріали навчально-методичних досліджень.

ОСНОВНІ ОБОВ'ЯЗКИ СТУДЕНТА-ПРАКТИКАНТА

1. Студент-практикант здійснює свою діяльність у відповідності до вимог Статуту середнього загальноосвітнього закладу, правил внутрішнього розпорядку, виконує розпорядження адміністрації установи, вчителів та керівників практики.

2. Студент виконує всі види діяльності, передбачені програмою педагогічної практики, планами навчально-виховного процесу школи, індивідуальним планом.

3. Студент користується бібліотекою школи, навчальними кабінетами та наочними посібниками.

4. В період педагогічної практики студент IV курсу проводить не менше 2 уроків, один із них є заліковими. Студенти погоджують плани-конспекти залікових уроків у методиста за два дні до проведення уроку.

5. Студент-практикант вносить свої пропозиції щодо вдосконалення навчально-виховного процесу на факультеті, організацію педагогічної практики, бере участь у конференціях, нарадах.

6. Студент отримує консультацію у вчителя та методиста з усіх питань проходження педагогічної практики.

7. Упродовж педагогічної практики студент працює в школі повний робочий день.

8. На звітній конференції з педагогічної практики студент-практикант вносить свої пропозиції щодо удосконалення навчально-виховного процесу з методики вивчення економіки на факультеті, організації педагогічної практики. За результатами педагогічної практики він може виступити на конференціях, нарадах, опублікувати свої спостереження у студентських наукових збірниках, журналах, газеті тощо.

9. Студент-практикант має дотримуватись правил виробничої дисципліни, морально-етичних норм спілкування з учнями та вчителями, гуманістичної спрямованості навчально-виховного процесу.

10. Практикант має дотримуватись правил техніки безпеки, заходів з охорони здоров'я та збереження життя учнів.

11. Студент, який має академічну заборгованість, до проходження педагогічної практики не допускається.

12. Студенту, який не виконав програми педагогічної практики з поважних причин, розпорядженням університету дозволяється проходження практики до кінця навчального семестру без відриву від занять в університеті.

ЗМІСТ КЕРІВНИКА ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

1. Керівник педагогічної практики готує розпорядження по факультету про організацію практики, в якому зазначається термін проходження практики, подається розподіл студентів за школами, визначаються методисти.
2. Керівник педагогічної практики складає програму настановчої конференції, організовує її проведення.
3. Керівники, методисти беруть участь у настановчій конференції, отримують направлення та організовують проходження педагогічної практики студентів у школах.
4. Серед групи студентів у школі призначається староста. Він веде журнал обліку відвідування студентів, проведення уроків та позакласних заходів.
5. Керівники, методисти педагогічної практики проводять консультації для студентів у період практики.
6. Методисти підписують плани-конспекти уроків та позаурочних заходів до їх проведення, відвідують, беруть участь в обговоренні.
7. Керівники практики заносять в екзаменаційну відомість та залікові книжки оцінки студентів з практики після підсумкової конференції.
8. Керівник практики, що відповідає за практику на конкретній базі практики і несе відповідальність за загальне керівництво програмою практики, контроль і спостереження за прогресом професійного становлення студента як суб'єкта діяльності в ході всієї практики.

ЗМІСТ

**педагогічної практики для студентів IV курсу,
напряму підготовки 6.030501 «Економічна теорія»,
напряму підготовки 6.030504 «Економіка підприємства»,
напряму підготовки 6.030505 «Управління персоналом».**
Педагогічну практику студенти проходять у 7 семестрі
(тривалість практики 2 тижні)

№ п\п	Зміст роботи	Термін виконання завдань (в год.)	Форма звітності студента	Відомості про виконання
1.	Настановча конференція на факультеті (мета та завдання педагогічної практики, обов'язки студентів-практикантів, зміст роботи студентів на період практики, вимоги до звітної документації).	1	Записи у щоденнику педагогічної практики.	
2.	Ознайомлення з організацією навчально-виховного процесу в школі, планування роботи школи, внутрішнім розпорядком (бесіда з директором школи, заступником директора школи). Знайомство з учителем економіки в школі. Відвідування уроків економіки. Ознайомлення з плануванням та організацією навчально-виховного процесу в класі, класною документацією (журнал, календарні та позаурочні плани з економіки). Формування умінь у студентів складати календарні та позаурочні плани.	5	Записи у щоденнику педагогічної практики: напрям діяльності педагогічного колективу школи, розклад уроків. Індивідуальний план роботи студента на період практики.	
3.	Відвідування уроку з економіки	4	Записи у щоденнику	

	(економічної географії та ін). Методика формування економічних понять. Система вправ як засіб активізації розумової діяльності учнів. Спостереження за видами і методами контролю за навчальною діяльністю учнів, нормами оцінювання знань учнів. Перевірка учнівських зошитів, письмових робіт та щоденників.		педагогічної практики: спостереження, аналіз, висновки.	
4.	Ознайомлення з організаційною структурою навчального закладу	2	Записи у щоденнику педагогічної практики.	
5.	Відвідування уроків з економіки (економічної географії) проведених вчителем. Вивчення та аналіз пізнавальних інтересів учнів, системи роботи вчителя з проблем активізації самостійної пізнавальної діяльності учнів. Індивідуальна роботи із невстигаючими учнями. Аналіз змісту й обсягу домашніх завдань.	6	Записи у щоденнику: спостереження, аналіз, висновки. План-конспект і протокол проведеного уроку.	
6.	Консультація у методиста; керівника практики.	1	Індивідуальний план роботи студента на період практики.	
7.	Оволодіння студентами новими теоретичними та методичними підходами до проведення уроків з економіки. Проблемне навчання на уроках економіки. Формування у студентів професійних умінь із використання на уроці дидактичного матеріалу, технічних засобів навчання, наочності. Ознайомлення з організацією методичної роботи в школі, передовим педагогічним досвідом вчителів, новими	4	Записи у щоденнику. Опис ефективних методик.	

	навчально-виховними технологіями, системами. Участь у засіданні методичного об'єднання вчителів. Самоосвіта вчителів.			
8.	Ознайомлення з документацією класу.	2	Записи у щоденнику педагогічної практики.	
9.	Проведення уроку з економіки (економічної географії). Методика роботи з підручником та іншими джерелами інформації на уроці. Ефективне використання ТЗН, дидактичного матеріалу, наочних посібників. Формування професійних умінь використовувати різні види організації пізнавальної діяльності учнів на уроці (колективна, групова, парна, індивідуальна).	5	Записи у щоденнику педпрактики. Протокол проведеного уроку. Оформлення дидактичного матеріалу, ТЗН, наочності.	
10.	Організація позаурочної роботи з учнями старших класів при вивченні економічних дисциплін. Оволодіння методикою організації індивідуальних (консультації) і колективних творчих справ школярів (факультативи, семінари, практикуми, екскурсії, вечори тощо), гурткова робота.	4	Записи у щоденнику. План-конспект позаурочного заходу, засідання гуртка.	
11.	Ознайомлення з посадовими обов'язками працівників закладу.	2	Записи у щоденнику педагогічної практики.	
12.	Закріплення у студентів теоретичних знань з методики викладання економіки у старших класах. Особливості розвитку в учнів умінь спостереження, співставлення, узагальнення, аналізу економічних ситуацій. Методика роботи з обдарованими дітьми.	6	Записи у щоденнику: спостереження, аналіз відвіданих уроків, висновки. Оформлення матеріалів до батьківських зборів.	

	<p>Ознайомлення з системою педагогічного керівництва спільної діяльності сім'ї та школи у вихованні учнів (план роботи батьківського комітету, тематика батьківських зборів). Допомога вчителю у підготовці матеріалів до батьківських зборів, участь у проведенні батьківських зборів. Відвідування та аналіз уроку проведеного студентом-практикантом.</p>			
13.	Консультація у методиста; керівника практики.	1	Індивідуальний план роботи студента на період практики.	
14.	<p>Проведення залікового уроку з економіки. Важливість мотивації у навчальній діяльності школярів. Створення проблемних ситуацій на уроці. Методика навчання учнів розв'язувати задачі. Доцільність використання наочностей та дидактичного матеріалу. Методи контролю за навчальною діяльністю школярів на уроці.</p>	5	Записи у щоденнику педпрактики. План-конспект і протокол проведеного уроку.	
15.	<p>Підготовка та проведення виховного заходу з економіки. Добір пізнавального, загальнорозвивального матеріалу економічного змісту. формування у студентів умінь використання інноваційних технологій. Оволодіння вміннями навчати учнів вільному висловленню власної думки, приймати нестандартні економічні рішення. розвиток самоконтролю школярів.</p>	6	Записи у щоденнику. План-конспект виховного заходу з економіки.	

16.	<p>Підготовка звітної документації студента-практиканта (звіт студента-практиканта про проходження практики; щоденник педагогічної практики; характеристика діяльності студента-практиканта, підписана учителем. економіки та засвічена директором школи; плани-конспекти проведених уроків; план-конспект позаурочного заходу; дидактичний матеріал, наочність, ТЗН).</p>	5	Оформлення звітної документації.	
17.	Підсумкова конференція.	1	Звітна документація.	

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ
для студентів на період практики

№ п/п	Тема індивідуального завдання	Форма виконання завдання	Відмітка про виконання
1.	Проаналізувати принципи побудови шкільних підручників з економіки.	Записи аналізу підручників	
2.	Підготовка вчителем навчального матеріалу до уроків з економіки.	Узагальнення досвіду роботи вчителів (опис)	
3.	Організація самостійної роботи учнів на уроках економіки.	Реферат	
4.	Проаналізувати використання вчителем інноваційних технологій.	Наукове повідомлення	
5.	Види домашніх завдань з економіки та методика їх підготовки.	Реферат	
6.	Економіка як перспективна дисципліна у навчальному плані загальноосвітньої школи.	Наукове повідомлення	
7.	Інтерактивне навчання у процесі пізнавальної діяльності учнів.	Наукове повідомлення	
8.	Структурні елементи кооперативного навчання.	Записи спостережень	
9.	Використання економічних ігор у навчальному процесі.	Записи спостережень	
10.	Реалізація принципів індивідуалізації та диференціації навчання на уроках економіки.	Узагальнення досвіду роботи вчителів	
11.	Ефективність використання проблемного навчання на уроках економіки.	Матеріали спостережень	

12.	Методика формування в учнів економічних понять.	Реферат	
13.	Економічна культура та освіта школярів.	Реферат	
14.	Організація та проведення позаурочних занять.	Узагальнення матеріалів спостережень	
15.	Взаємозв'язок методики викладання економіки з іншими науками.	Записи спостережень	
16.	Специфіка педагогічної діяльності вчителя економіки.	Записи спостережень	
17.	Ефективність форм організації навчальної діяльності учнів на уроці.	Методичні матеріали	
18.	Формування пізнавального інтересу учнів на уроках економіки.	Записи спостережень	
19.	Методика вивчення теми «Основні проблеми економічної організації суспільства».	Узагальнення (опис) матеріалів спостережень	
20.	Виховання в учнів економічної культури на прикладі теми «Підприємство і власність».	Реферат	
21.	Методика опрацювання теми «Попит. Пропозиція. Ринкова рівновага».	Узагальнення (опис) матеріалів спостережень	
22.	Використання ефективних методів навчання при опрацюванні теми «Валовий національний продукт та інші макроекономічні показники».	Узагальнення (опис) досвіду роботи вчителів	
23.	Формування творчих здібностей учнів при вивченні економічних дисциплін.	Реферат	

24.	Навчальні екскурсії як засіб розвитку економічної спостережливості учнів.	Наукове повідомлення	
25.	Методичне забезпечення теми «Типи економічних систем».	Узагальнення методичних матеріалів	
26.	Формування свідомості, відповідальності та активності учнів на уроках економіки.	Наукове повідомлення	
27.	Контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів з економіки.	Реферат	
29.	Методичні аспекти вивчення теми «Гроші: їх функції, види».	Узагальнення (опис) матеріалів спостережень	
30.	Шляхи оптимізації економічного навчання школярів.	Наукове повідомлення	
31.	Методика опрацювання теми «Види ринків та особливості формування цін».	Реферат	
32.	Використання ділових ігор на уроках економіки.	Узагальнення матеріалів спостережень	
33.	Особливості використання наочності, дидактичного матеріалу, технічних засобів навчання на уроках економіки.	Записи спостережень	
34.	Методика проведення позакласної роботи учнів при вивченні економічних дисциплін.	Наукове повідомлення на конференцію	

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ СТУДЕНТІВ-ПРАКТИКАНТІВ

Педагогічна практика студентів є початковим етапом оволодіння майбутньою професією. Науковою основою проходження практики є опрацювання психолого-педагогічних та фахових дисциплін, що забезпечує єдність в оволодінні теорією і практикою у професійній підготовці. Особливістю практики студентів IV курсу є те, що вони вперше приступають до безпосередньо виконання функції вчителя економіки.

У період педагогічної практики студенти знайомляться із структурою навчального закладу, організацією навчально-виховного процесу в ньому, здійсненням керівництва навчально-виховною роботою шляхом бесід з адміністрацією, вчителями, класними керівниками, організаторами шкільних справ.

У перші дні педагогічної практики студенти вивчають плани роботи школи, календарні плани вчителів, плани роботи факультативів, гуртків, розклад навчальних занять, вивчають матеріальну базу навчального закладу, знайомляться з класними журналами, відвідують, аналізують уроки та позакласні заходи.

На основі вивчених документів студент-практикант разом з керівниками практики від університету та навчального закладу складає індивідуальний план на період практики, який включає:

- ✓ навчальну роботу в період практики з економіки;
- ✓ позаурочну роботу з фаху;
- ✓ методичну роботу;
- ✓ виховну роботу з класом;
- ✓ науково-дослідну роботу.

В період підготовки до роботи в школі і протягом першого тижня практики студент повинен ознайомитись з основною методичною літературою для даного класу, з плануванням навчально-виховної роботи у класі. Протягом першого тижня практики студент відвідує всі уроки у своєму класі. В результаті чого вивчає учнівський колектив. В цей же час складається індивідуальний план роботи студента на весь період практики.

Під час практики студент повинен:

- ✓ в школу приходити своєчасно, акуратно одягненим, охайним;
- ✓ бути в школі протягом всього робочого дня (6 годин), підпорядковуючи свою роботу прийнятому в школі розпорядку і режиму;
- ✓ точно і своєчасно виконувати всі передбачені індивідуальним планом заходи, добросовісно виконувати роботу;
- ✓ бути ввічливим у спілкуванні з вчителями і студентами та уважним з учнями.

Студент, готуючись до уроку з економіки, повинен:

- ✓ розуміти місце уроку в системі уроків даної теми, чітко передбачати мету уроку;

- ✓ ознайомитись зі змістом навчального матеріалу даного уроку за підручником та посібниками;
- ✓ аналізувати методичну та іншу педагогічну літературу;
- ✓ скласти розгорнутий план уроку;
- ✓ студент повинен самостійно виготовляти наочність до уроків, потім подавати на виставку до підсумкової конференції;
- ✓ погодити план-конспект уроку з вчителем і методистом;
- ✓ за два дні до проведення уроку погодити конспект із вчителем і дати на затвердження методисту.

Студент, у якого конспект уроку не затверджений методистом, не може бути допущений до уроку.

Позакласну роботу з фаху слід розглядати в нерозривній єдності з усім навчально-виховним процесом як органічну частину заходів, спрямованих на оволодіння учнями основами наук і виховання. Важливо розрізняти два види позакласної роботи з фаху:

- ✓ робота з учнями, які відстають від інших у вивченні програмового матеріалу (додаткові позакласні заняття);
- ✓ робота з учнями, які проявляють до вивчення економічних дисциплін підвищений, порівняно з іншими, інтерес і здібності.

Тому студент-практикант має виявляти прогалини в знаннях учнів, планувати і проводити заняття з слабовстигаючими учнями. При цьому варто дотримуватись таких положень:

- ✓ додаткові заняття доцільно проводити з невеликими групами невстигаючих (по 3-4 учні в кожній);
- ✓ слід максимально індивідуалізувати ці заняття;
- ✓ заняття з невстигаючими доцільно проводити не частіше одного разу в тиждень, закінчуючи заняття підсумковим контролем;
- ✓ необхідно постійно аналізувати причини відставання окремих учнів.

Для другого виду позакласної роботи з фаху – занять з учнями, які проявляють інтерес до вивчення економіки – характерні такі форми:

- ✓ економічні гуртки;
- ✓ вікторини, конкурси, олімпіади;
- ✓ вечори;
- ✓ екскурсії;
- ✓ предметні тижні.

В перші дні практики студент знайомиться з планами позакласної роботи вчителів економіки і на їх основі планує проведення занять економічного гуртка, навчальних екскурсій та інших форм позакласної роботи. Під час практики студент має право брати участь у підготовці учнів до олімпіади з економіки.

ВИМОГИ ДО ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ

Після закінчення терміну практики студенти звітують про виконання програми та індивідуального завдання.

Форма звітності студента за практику – це подання письмового звіту, підписаного й оціненого безпосередньо керівником від бази практики.

Звітна документація включає:

✓ **письмовий звіт** має містити відомості про виконання студентом усіх розділів програми практики та індивідуального завдання, висновки і пропозиції, список використаної літератури тощо. Оформляється звіт за загальними вимогами, які встановлено стандартом для оформлення текстових документів;

✓ **щоденник** педагогічної практики;

✓ **характеристика** діяльності студента-практиканта, підписана учителем економіки та засвічена директором школи;

✓ **плани-конспекти** проведених уроків;

✓ **протокол** обговорення проведеного залікового уроку;

✓ **план-конспект** позаурочного заходу;

✓ **обладнання уроку**: дидактичний матеріал, наочність та ін.;

✓ **індивідуальне завдання**.

Зміст педагогічної практики та психолого-педагогічні спостереження фіксуються у щоденниках педагогічної практики. У щоденниках педагогічної практики студенти вміщують:

✓ індивідуальний план роботи студента на кожен день практики, який складається у відповідності до програмових завдань педагогічної практики на тиждень;

✓ відомості про загальноосвітній заклад (повна назва);

✓ режим роботи школи на тиждень;

✓ список учнів класу;

✓ розклад уроків з економіки, де студент проходить практику.

Після закінчення педагогічної практики студенти оформляють звітну документацію і здають керівнику практики.

Комісія приймає залік у студентів на базах практики в останні дні її проходження або у вищому навчальному закладі протягом перших десяти днів семестру, який починається після практики.

Оцінка за практику вноситься в заліково-екзаменаційну відомість і в залікову книжку студента за підписом голови комісії.

Підсумок педагогічної практики проводиться на конференції факультету.

КРИТЕРІЇ ТА НОРМИ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ, УМІНЬ І НАВИЧОК СТУДЕНТІВ З ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Максимально можливі бали оцінювання кожного контрольного заходу наведені в таблиці. Вони встановлені з урахуванням важливості, складності та обсягу відповідної навчальної діяльності студента.

Поточний контроль полягає в перевірці теоретичних знань та практичних умінь і навичок під час проходження практики та звітної документації. Максимальний бал оцінки поточної успішності студентів на практичних заняттях приймається рівним 12. Критерії оцінювання знань, умінь, навичок і фахової компетенції студентів у період практики узагальнені в таблиці:

1	практикант намагається реалізувати освітній, розвиваючий і виховний потенціал уроку; мають місце порушення послідовності етапів уроку; неправильно намічені об'єкти контролю та критерії їх оцінювання; студент під час проведення уроку постійно користується конспектом не може скорегувати свою діяльність у разі необхідності.
2	методичні прийоми не раціональні, не відповідають меті; протягом уроку значно порушується розподіл часу за етапами уроку; використовуються одноманітні прийоми контролю; практикант не доцільно використовує наочність; намагається викликати інтерес до деяких навчальних дій, що виконуються на уроці.
3	студент допускає помилки стосовно навчального матеріалу і не помічає помилок учнів; практикант недостатньо володіє прийомами активізації всіх учнів на уроці, не здійснює індивідуальний підхід до них; не завжди раціонально використовує наочність та інше обладнання, не виготовляє їх сам; не використовує різні прийоми та методи у навчальному процесі.
4	не реалізовано освітній, розвиваючий і виховний потенціал уроку; методичні прийоми та методи не завжди раціональні, не повністю відповідають меті; мають місце незначне порушення послідовності етапів уроку; неправильно підібрані форми та методи контролю; студент-практикант намагається активізувати учнів під час уроку, не здійснює індивідуальний підхід до школярів.
5	протягом уроку частково порушується розподіл часу за етапами уроку; використовуються одноманітні прийоми контролю; практикант недостатньо володіє прийомами активізації всіх учнів на уроці, намагається здійснювати індивідуальний підхід до них; студент користується конспектом у ході уроку і намагається скорегувати

	свою діяльність у разі необхідності.
6	<p>практикант не у повній мірі досягає освітньої, розвивальної і виховної мети уроку;</p> <p>студент під час проведення уроку робить незначні помилки стосовно навчального матеріалу та виправляє їх;</p> <p>частково викликає інтерес учнів до деяких навчальних дій, що виконуються на уроці;</p> <p>студент використовує інноваційні методи роботи з учнями, але не завжди грамотно їх проводить.</p>
7	<p>не повністю реалізовано освітню, розвивальну і виховну мету уроку;</p> <p>з неточностями встановлено послідовність етапів уроку і співвідношення вправ та задач;</p> <p>практикант визначає види контролю та вміє застосовувати критерії оцінювання знань, умінь і навичок учнів;</p> <p>не зовсім вдало розподіляє етапи уроку та час на їх виконання;</p> <p>студент застосовує нетрадиційні форми уроку, але не зовсім вдало їх проводить.</p>
8	<p>в основному правильно встановлено послідовність етапів уроку і співвідношення вправ та задач;</p> <p>студент намічає об'єкти контролю на уроці та критерії їх оцінювання, правильно обирає види контролю;</p> <p>не завжди правильно розподіляє час на виконання окремих етапів уроку;</p> <p>практикант володіє основними прийомами активізації всіх учнів класу, вміє викликати інтерес до більшості навчальних дій, що виконують на уроці.</p>
9	<p>методичні прийоми відповідають цілям та ступеню навчання;</p> <p>практикант методично вірно визначає послідовність виконання етапів уроку, відповідно обраного типу;</p> <p>студент правильно намічає об'єкти контролю на уроці та критерії їх оцінювання, використовує різні прийоми контролю;</p> <p>студент методично грамотно проводить дидактичні ігри та інші нетрадиційні форми уроку;</p> <p>епізодично користується конспектом і в ході уроку в деяких випадках може скоригувати свою діяльність.</p>
10	<p>реалізовано освітній, розвиваючий і виховний потенціал уроку;</p> <p>методичні прийоми відповідають цілям та етапу навчання;</p> <p>правильно розподіляє час уроку за етапами;</p> <p>студент уміло застосовує форми контролю та правильно проводить оцінювання учнів;</p> <p>практикант володіє прийомами активізації всіх учнів класу і здійснює індивідуальний підхід до них;</p> <p>студент використовує наочність та технічні засоби навчання;</p> <p>уміє застосовувати інноваційні технології навчання учнів.</p>

11	<p>повністю реалізовано мету уроку; методичні прийоми відповідають цілям та етапу навчання; правильно розподіляє час уроку за етапами, уміло корегує його у разі потреби; студент правильно намічає об'єкти контролю на уроці та критерії їх оцінювання, використовує різноманітні прийоми контролю; грамотно використовує технічні та інші допоміжні засоби навчання як наявні, так і самостійно виготовлені; практикант застосовує прийомами активізації всіх учнів класу і правильно використовує різні форми організації учнів на уроці.</p>
12	<p>студент у повній мірі реалізував план конспект уроку; правильно встановлено послідовність та співвідношення тренувальних вправ і задач; студент правильно визначає об'єкти контролю на уроці та критерії їх оцінювання, при потребі уміє корегувати знання, уміння та навички учнів; студент уміє формувати інтерес до навчальної діяльності на уроці; доцільно використовує обладнання уроку при опрацюванні навчального матеріалу; практикант вдало застосовує інноваційні технології навчання учнів.</p>

Оцінювання навчально-виховної роботи студента складає максимум 60 балів, що включає: оцінку проведеного залікового уроку, оцінку планів конспектів, оцінку виконання індивідуального завдання; оцінку підготовленого та доцільно використаного дидактичного матеріалу та наочності; оцінку плану-конспекту виховного заходу.

Вивчення його завершується контролем (захист педагогічної практики), на який виноситься 40 балів (оцінка звіту – максимум 20 балів та оцінка щоденника – максимум 20 балів).

Таблиця

Орієнтовні критерії оцінювання знань, умінь і навичок студентів за шкалою ECTS

Рейтингова оцінка з кредитного модуля	Оцінка за шкалою ECTS	Рекомендовані системою ECTS статистичні значення (у %)	Екзаменаційна оцінка за національною шкалою	Національна залікова оцінка
90-100 і більше	A (відмінно)	10	відмінно	зараховано
82-89	B (дуже добре)	25	добре	
75-81	C (добре)	30		
67-74	D (задовільно)	25	задовільно	
60-66	E (достатньо)	10		
35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)			не зараховано
34 і менше	F (незадовільно з обов'язковим проведенням додаткової роботи щодо вивчення навчального матеріалу кредитного модуля)		незадовільно	не допущено

ФОРМИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

В період педагогічної практики здійснюється поточний і підсумковий контроль за виконанням студентами індивідуальних завдань та методичних рекомендацій. Оцінювання виконаних завдань здійснюється у відповідності до розроблених критеріїв.

Методист-керівник педагогічної практики керується такими критеріями оцінки уроків студентів-практикантів.

Оцінка високого рівня (10-12 балів) передбачає: студент, враховуючи настанови методиста і вчителя, використовує зразки методичних матеріалів, грамотно в методичному аспекті спланував урок, намітив реальні цілі, конкретні етапи уроку та методичні прийоми для досягнення поставлених цілей на кожному з них з урахуванням ступеню навчання та місця даного уроку в серії уроків за темою, і в результаті реалізації запланованих навчальних дій досяг цей урок. При цьому:

- 1) повністю реалізовано освітню, розвивальну і виховну мету уроку;
- 2) методичні прийоми відповідають цілям та етапу навчання;
- 3) правильно розподіляє час уроку за етапами;
- 4) правильно встановлено послідовність та співвідношення тренувальних вправ і задач;
- 5) студент правильно намічає об'єкти контролю на уроці та критерії їх оцінювання, використовує різноманітні прийоми контролю;
- 6) практикант володіє прийомами активізації всіх учнів класу і здійснює індивідуальний підхід до них;
- 7) студент уміє викликати інтерес до навчальних дій, що виконуються на уроці;
- 8) грамотно використовує технічні та інші допоміжні засоби навчання як наявні, так і самостійно виготовлені;
- 9) грамотно проводить дидактичні ігри;
- 10) епізодично користуються конспектом уроку і в ході уроку може скорегувати свою заплановану діяльність.

Оцінка достатнього рівня (7-9 балів) виставляється, якщо студент, використовує методичні матеріали, визначає конкретні етапи уроку і методичні прийоми для досягнення поставлених цілей на кожному з них з урахуванням ступеню навчання та місця даного уроку в серії уроків за темою, і в результаті реалізації запланованих навчальних дій цілі уроку досягнутому в цілому, але план виконано не повністю. При цьому:

- 1) не до кінця реалізовано освітній, розвиваючий і виховний потенціал уроку;
- 2) методичні прийоми відповідають цілям та ступеню навчання;
- 3) в основному правильно встановлено послідовність етапів уроку і співвідношення вправ та задач;
- 4) студент правильно намічає об'єкти контролю на уроці та критерії їх оцінювання, використовує різні прийоми контролю;

- 5) не завжди правильно розподіляє час на виконання окремих етапів уроку;
- 6) практикант володіє основними прийомами активізації всіх учнів класу, уміє викликати інтерес до більшості навчальних дій, що виконують на уроці;
- 7) студент грамотно проводить дидактичні ігри;
- 8) епізодично користується конспектом і в ході уроку в деяких випадках може скоригувати свою діяльність.

Оцінка середнього рівня (4-6 балів) виставляється, якщо студент, враховуючи поради методиста і вчителя, зразки методичних матеріалів, в основному правильно в методичному аспекті спланував урок, намітив цілі, етапи уроку, методичні прийоми для їх досягнення і в результаті реалізації запланованих навчальних методів та прийомів цілі уроку досягнуті не повністю. При цьому:

- 1) не до кінця реалізовано освітній, розвивальний і виховний потенціал уроку;
- 2) методичні прийоми не завжди раціональні, не відповідають меті;
- 3) мають місце незначні порушення послідовності етапів уроку;
- 4) протягом уроку значно порушується розподіл часу за етапами уроку;
- 5) неправильно намічені об'єкти контролю та критерії їх оцінювання, використовуються одноманітні прийоми контролю;
- 6) студент під час проведення уроку робить помилки стосовно навчального матеріалу і не помічає помилок учнів;
- 7) практикант недостатньо володіє прийомами активізації всіх учнів на уроці, не здійснює індивідуальний підхід до них;
- 8) не вміє формувати інтерес до деяких навчальних дій, що виконуються на уроці;
- 9) мало і не завжди раціонально використовує наочні посібники, не виготовляє їх сам;
- 10) студент використовує дидактичні ігри, але не завжди грамотно їх проводить;
- 11) постійно користується конспектом у ході уроку і не може скоригувати свою діяльність у разі необхідності.

Студент який не виконав практики без поважних причин, отримує незадовільну оцінку.

ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИКИ

Підсумки педагогічної практики підводяться у кілька етапів: на заключних виробничих нарадах у навчальних закладах, під час захисту педагогічної практики, на науково-практичній конференції факультету, а також на засіданні кафедри, ради факультету та університету. Їх завдання – аналіз навчально-виховної роботи практикантів, виявлення досягнень і недоліків у їхній роботі; оцінка теоретичної і практичної підготовки студентів до навчально-виховної роботи в школі; оцінка якості роботи по організації практики її керівниками, вироблення заходів щодо наступного поліпшення практики.

На заключній виробничій нараді в навчальному закладі затверджуються і візуються директором характеристики студентів-практикантів, складені вчителями економіки, які працювали зі студентами-практикантами, висловлюють побажання щодо поліпшення якості педагогічної діяльності майбутніх вчителів. До участі залучаються всі студенти, керівники практики, які проходили практику в даному навчальному закладі.

У перший робочий день після завершення студенти здають звітні матеріали педагогічної практики. Звітні матеріали, подані студентами, перевіряються і оцінюються викладачами-методистами. Аналіз звітних матеріалів практикантів дозволяє керівникам практики зробити висновки щодо рівня осмислення ними свого педагогічного досвіду, щодо ставлення їх до педагогічної діяльності, до обраної професії.

Не пізніше, як через 10 днів після завершення педагогічної практики підсумки роботи практикантів підводяться у формі захисту. Для проведення захисту деканатом створюється комісія. Кожен студент особисто звітує про виконану роботу, відповідає на питання, поставлені членами комісії, демонструє виготовлений дидактичний матеріал та наочні посібники, висловлює побажання до практики та її організації.

Загальна оцінка студента – комплексна, яка включає оцінку за кожен вид роботи, а саме:

- ✓ за навчальну роботу;
- ✓ за позакласну роботу з економіки;
- ✓ за ведення протоколів;
- ✓ за ведення щоденника (включаючи фіксацію виконаної роботи, аналіз уроків і виховного заходу).

При оцінюванні роботи студентів-практикантів береться до уваги також культура оформлення звітної документації.

Загальна оцінка виставляється членами комісії, враховуючи оцінку групового методиста. Якщо студент не виконав хоча б одного виду завдань практики, загальна позитивна оцінка йому не може бути виставлена.

При виставленні оцінок вносяться пропозиції щодо кандидатур на конкурс «Кращий студент-практикант». Підсумкова науково-практична конференція на факультеті проводиться за участю керівника практики, методистів, декана. Основний зміст конференції складають доповіді, в яких

узагальнюється досвід роботи студентів з окремих питань організації навчально-виховного процесу в школі. До конференції організовується виставка, яка вміщує кращі зразки звітних матеріалів практики, дидактичного матеріалу, наочних посібників, фотогазети, що відображають різні форми навчально-виховної роботи з учнями, тематичні стенди.

ЗРАЗКИ ОФОРМЛЕННЯ ДОКУМЕНТАЦІЇ ПРАКТИКИ

Додаток 1

Схема титульної сторінки щоденника педагогічної практики.

<p style="text-align: center;">ЩОДЕННИК педагогічної практики студента IV курсу економічного факультету Прізвище, ім'я, по батькові (в родовому відмінку) (загальноосвітня школа I-III ступенів №15)</p>

Додаток 2

Перша сторінка щоденника

Повна назва школи: _____

Директор школи: _____
(прізвище, ім'я, по-батькові)

Заступники директора школи:

1. _____

—

2. _____

—

Груповий керівник _____

Староста групи _____

Додаток 3

Третя і наступні сторінки

1. План організації позаурочної діяльності учнів (план виховної роботи) на період педагогічної практики.
2. План засідання методичного об'єднання учителів у період практики.
3. Розклад уроків економіки.
4. Розклад дзвінків у школі.
5. Список учнів класу.

Додаток 4

Схема щоденника педагогічної практики.

№ п/п	Зміст роботи	Педагогічні спостереження	Примітка

Додаток 5

ПРОТОКОЛ

обговорення відвіданого уроку

з _____ (предмет)

у _____ класі

від _____
(число, місяць, рік)

Присутні: _____

1. **СЛУХАЛИ:** обговорення уроку з _____ у _____ класі

2. **ВИСЛОВИЛИСЬ:** _____
(прізвище, ініціали)

3. **УХВАЛИЛИ:** _____

Вчитель економіки (підпис)

Методист (підпис)

Додаток 6
Вимоги до звіту

Зразок титульного листа звіту

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка

ЗВІТ

Студента(ки) _____ курсу _____ факультету

Напрямок підготовки (шифр, назва) _____

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

про проходження педагогічної практики в _____

_____ (назва навчального закладу)

_____ (місце знаходження закладу)

Керівник практики _____

2011-2012 н.р.

СХЕМА ЗВІТУ СТУДЕНТА-ПРАКТИКАНТА

I. Навчальна робота

1. Загальні відомості про місце і час проходження практики.
2. Відвідування уроків:
 - а) з спеціальності;
 - б) кількість відвіданих уроків, їх оцінка:
 - чи вдалося вчителю провести уроки всіх основних типів (якщо ні, вказати причину);
 - визначити труднощі, яких зазнав вчитель при плануванні, у підготовці та в процесі проведення уроку або частини його, запропонувати як їх подолати;
 - в) засоби, що використовувались для активізації розумової діяльності учнів на уроці;
 - г) які навчальні посібники виготовили ви на допомогу вчителю, їх оцінка та роль на уроці.
4. Перевірка зошитів, письмових робіт, щоденників учнів.
5. Робота з учнями, що не встигають з предметів (вказати прізвища).
6. Індивідуальна та диференційована робота з учнями, її результати.
7. Позакласна робота з спеціальності, її зміст (тематика та форми проведення заходів, їх кількість, ознайомлення з роботою гуртка, проведення факультативних занять в школі та ін.).
8. Виготовлення наочності.
9. Труднощі у виконанні завдань педпрактики з навчальної роботи, шляхи їх подолання.
10. Оволодіння уміннями та навичками проведення навчальної роботи.
11. Загальні висновки про навчальну роботу.

II. Виховна робота

1. Клас, за яким закріплений студент. Прізвище, ім'я, по батькові класного керівника.
2. Спостереження за роботою класного керівника, відвідування проведених ним виховних заходів (загальні враження).
3. Відвідування позакласних виховних заходів, проведених іншими студентами (кількість, короткий аналіз).
4. Зміст роботи, проведеної студентом як помічником класного керівника (як класним керівником):
 - а) вивчення колективу класу та окремих учнів;
 - б) організація колективних позакласних заходів, тема залікового виховного заходу;
 - в) керівництво суспільно-корисною працею учнів;
 - г) індивідуальна робота з учнями;
 - д) робота з батьками учнів.
5. Труднощі у підготовці і проведенні виховних заходів.
6. Ознайомлення із системою виховної роботи школи.
7. Оволодіння вміннями та навичками організації і проведення виховної

роботи.

8. Загальні висновки про виховну роботу.

III. Методична робота

1. Бесіди з директором школи, його заступниками, класним керівником та вчителями (вказати теми бесід).
2. Участь у роботі педагогічних рад, методичних секцій та об'єднань.
3. Ознайомлення з документацією та планами роботи школи (вказати конкретно).
4. Вивчення досвіду роботи кращих учителів.
5. Ознайомлення з психолого-педагогічною та методичною літературою під час практики.

IV. Висновки

1. Позитивне в проходженні практики.
2. Труднощі, виявлені під час практики.
3. Пропозиції щодо вдосконалення підготовки, організації та проведення педагогічної практики.

V. Список використаної літератури.

Дата

Підпис студента

Примітка:

Звіт підписується і оцінюється керівником від бази практики і разом з іншими документами подається на рецензування керівнику практики від університету.

Звіт з практики захищається студентом в комісії, призначеній завідувачем кафедри.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Аксьонова О.В. Методика викладання економіки: Навч. посібник – К. : КНЕУ, 2006. – 708 с.
2. Аксьонова О. В. Методика викладання економічних дисциплін : навч. посіб. / Олена Валентинівна Аксьонова. – К. : КНЕУ, 2006. – 708 с.
3. Балягіна І. А. Методика викладання економіки : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / Балягіна В. І., Богорад М. А., Ковальчук Г. О. – К. : КНЕУ, 2005. – 341 с.
4. Державний стандарт базової і повної середньої освіти // Інформ. зб. Міністерства освіти і науки України. – 2004. – № 1/2. – С. 5–54.
5. Жовтанецький О. М. Цікава економіка : навч. посіб. з економіки для учнів 10-11 кл. / Олег Мстиславович Жовтанецький, Надія Вікторівна Чуба. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2007. – 304 с.
6. Збірник програм з економіки для загальноосвітніх навчальних закладів (для курсів за вибором). Ч. I. / уклад. В. В. Радченко, Ю. В. Бицюра. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2008. – 384 с.
7. Збірник програм з економіки для ЗНЗ. Програми для профільного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах. Програми спецкурсів і факультативів. Ч. II. / уклад. В. В. Радченко, Ю. В. Бицюра. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2008. – 208 с.
8. Климюк І. І. Конспект лекцій з економіки для учнів старших класів / Іван Іларіонович Климюк. – Кам'янець-Подільський : Абетка-НОВА, 2005. – 164 с.
9. Климюк І. І. Методичний посібник для вчителів до Конспекту лекцій з економіки для учнів старших класів / Іван Іларіонович Климюк. – Кам'янець-Подільський : Абетка-НОВА, 2007 – 80 с.
10. Книга вчителя економіки : довідк. - метод. вид. / упоряд. Н. В. Бескова, В. М. Проценко. – Х. : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005. – 256 с.
11. Ковальчук Г. О. Економіка : підруч. для 10 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Г. О. Ковальчук, В. Г. Мельничук, В. О. Огнев'юк. – К. : Навч. книга, 2003. – 352 с.
12. Ковальчук Г. О. Тренінгові технології навчання з економічних дисциплін : навч. посіб. / Г. О. Ковальчук, Н. Ю. Бутенко, М. В. Артюшина та ін. ; за ред. Г. О. Ковальчук. – К. : КНЕУ, 2006. – 320 с.
13. Концепція профільного навчання в старшій школі : затв. Колегією М-ва освіти і науки України 25 верес. 2003 р. // Нормативно-правове забезпечення освіти : у 4 ч. – Х., 2004. – Ч. 1. – С. 130–143.
14. Латер Ю. С. Збірник самостійних робіт з економіки для 10-11 кл. / Юхим Семенович Латер, Ірина Володимирівна Ящишина. – Кам'янець-Подільський : Абетка-НОВА, 2002. – 252 с.
15. Латер Ю.С. Методичний посібник до Робочого зошита із загальної економіки. Частина I, II / Юхим Семенович Латер, Ірина Володимирівна Ящишина. – Кам'янець-Подільський : Абетка-НОВА, 2006. – 180 с.

16. Нетрадиційні уроки з економіки. / Укладач Часнікова О.В. – Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2008. – 128 с.
17. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін. ; за заг. ред. О. М. Пехоти. – К. : А.С.К., 2001.– 256 с.
18. Основи економіки : проб. підруч. для 11 кл. загальноосвіт. шк. / І. Ф. Радіонова, І. С. Кравченко, І. Л. Петрова, В. В. Радченко ; за ред. І. Ф. Радіонової. – К. : Зодіак-ЕКО, 1995. – 240 с.
19. Основи економічної теорії : навч. посіб. : в 2 кн. / за ред. Ю. В.Николенко, М. М. Дибенко. – К. : Либідь. – 1992. – Кн. 2. – 270 с.
20. Паламарчук В. Ф. Як виростити інтелектуала / Валентина Федорівна Паламарчук. – Т. : Навч. книга – Богдан, 2000. – 152 с.
21. Педагогічна майстерність / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін. ; за ред. І. А. Зязюна. – К. : Вища школа, 1997. – 349 с.
22. Перспективні освітні технології / за заг. ред. Г. С. Сазоненко. – К. : Гопак, 2000. – 560 с.
23. Підласий І. П. Практична педагогіка або три технології : інтеракт. підруч. для педагогів ринкової системи освіти / Іван Павлович Підласий. – К. : Видав. Дім «Слово», 2004. – 616 с.
24. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко та ін. ; за ред. О. І. Пометун. – К. : Вид-во А.С.К., 2004. – 192 с.
25. Про Національну доктрину розвитку освіти : Указ Президента України від 17 квіт. 2002 р. № 347/2002 // Освіта в Україні. Нормативна база. – 3-є вид., змін. та доп. – К., 2007. – С. 236–252.
26. Про освіту : Закон України від 23 трав. 1991 р. № 1060–ХІІ : [із змін. і доп.] // Освіта України. Збірник Законів : довідкове вид. / за ред. С. О. Борисенка. – Х., 2008. – С. 3–46.
27. Портфолио ученика средней школы / авт.-сост. И. Г. Юдина. – Волгоград : Учитель, 2007. – 223 с.
28. Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти // Інформ. зб. – 2004. – № 1/2. – С. 5–60.
29. Радіонова І. Ф. Загальна економіка: підручник для 10 (11) класів середніх загальноосвітніх закладів / І. Ф. Радіонова, І. С. Кравченко, В. В. Радченко; за ред. І. Ф. Радіонової. – 5-те вид., доп., перероб. і виправл. – Кам'янець-Подільський : Абетка-НОВА, 2007. – 368 с.
30. Сисоева С. О. Підготовка вчителя до формування творчої особистості учня / Світлана Олександрівна Сисоева. – К. : Поліграфкнига, 1996. – 406 с.
31. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. освіти / Михайло Миколайович Фіцула. – К. : Видав. центр «Академія», 2002. – 528 с. – (Альма-матер).
32. Щербань П. М. Прикладна педагогіка : навч. - метод. посіб. / Петро Миколайович Щербань. – К. : Вища школа, 2002. – 215 с. : іл.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЛАН-КОНСПЕКТ УРОКУ З ЕКОНОМІКИ

Тема. Валовий національний продукт та інші макроекономічні показники.

Мета. Ознайомити учнів з основним показником системи національних рахунків, з'ясувати його складові за доходами та витратами. Розвивати вміння аналізувати чистий національний продукт, національний доход та особистий доход у процесі їх формування. Виховувати в учнів бажання та інтерес до економічної науки, самостійної практичної діяльності.

Тип уроку. Урок засвоєння нових знань.

Обладнання. Схема структури ВВП за доходами та витратами, блок-схема формування ЧНП, НД, ОД.

Хід уроку

I. Актуалізація опорних знань учнів

- ✓ чим відрізняються прибутки підприємців й інвестиції підприємців у кругообігу сукупних доходів, витрат, попиту та пропозиції;
- ✓ що буде із сукупним попитом, якщо зросте загальний рівень доходів домашніх господарств;
- ✓ яка роль у відновленні загальної рівноваги належить державі.

II. Повідомлення теми, мети та завдань уроку.

III. Мотивація учіння школярів.

"Багатство – це те, що ми витрачаємо, а не те, що зберігаємо"
(*Аристотель*)

Для оцінки загального стану економічного розвитку країни необхідно розрахувати макроекономічні показники. Важливість їх правильного визначення не викликає сумніву. Адже без цього не можлива реальна оцінка досягнутого прогнозування майбутнього.

IV. Сприймання і усвідомлення учнями фактичного матеріалу, осмислення зв'язків і залежностей між елементами виучуваного

Різноманітне поєднання чинників виробництва й умов розвитку різних країн унеможливорює оцінювання рівня економічного розвитку з однієї точки зору. Для цього використовують систему показників, правила розрахунку яких однакові для всіх країн, Систему національних рахунків (СНР).

СНР містять у собі:

- ✓ валовий національний (внутрішній) продукт (ВВП; ВВП);
- ✓ чистий національний продукт (ЧНП);
- ✓ національний доход (НД);
- ✓ особистий доход (ОД).

Валовий національний продукт (ВВП) – це сукупна ринкова вартість всього обсягу кінцевого виробництва, тобто всіх кінцевих товарів, вироблених і реалізованих протягом року.

Дуже близьким за змістом до ВВП, але дещо відмінним від нього є показник ВВП.

Принципова відмінність між ними полягає в тому, що ВВП враховує все створене громадянами країни не лише на власній території, а й за кордоном, але не враховує створене негромадянами країни (іноземцями) з використанням іноземних ресурсів на території країни.

ВВП, навпаки, враховує все створене негромадянами і громадянами з використанням власних і залучених ззовні ресурсів на території країни, але не враховує того, що громадяни країни створюють за її межами.

Обчислити вартість ВВП у суспільстві, можна за двома способами:

✓ за методом "витрат", підсумовуючи всі витрати на придбання всіх товарів і послуг;

✓ за методом "доходів", підсумовуючи всі доходи, отримувані виробниками цих товарів і послуг (див. схему ВВП за доходами та витратами).

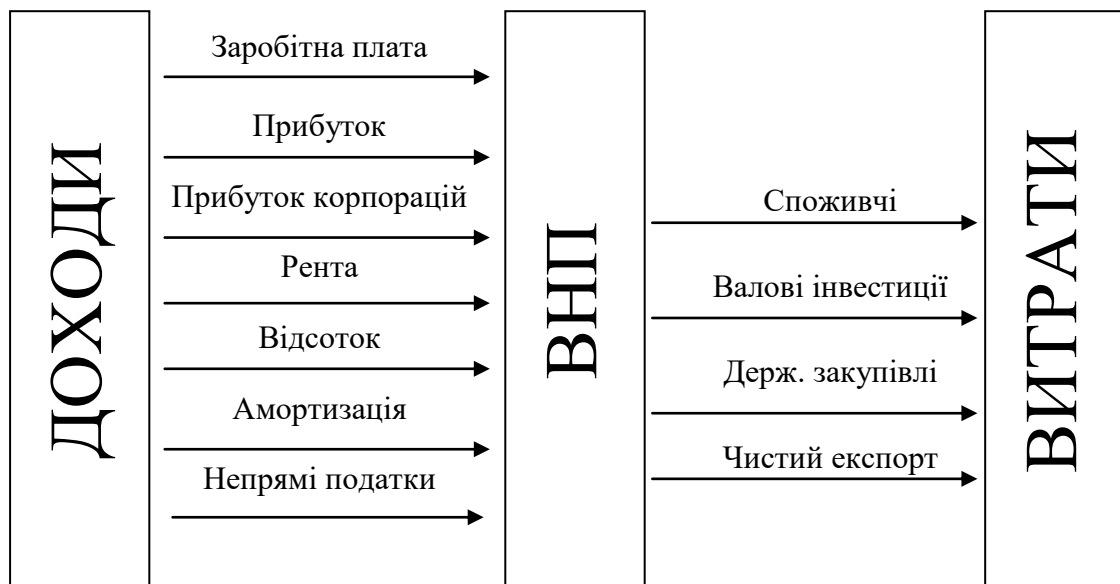

Схема 1. Структура ВВП за доходами і витратами.

Пояснення до схеми.

Розрахунок ВВП за доходами включає:

- ✓ зарплату – доходи найманих працівників;
- ✓ прибуток – доходи великих підприємств і малого бізнесу;
- ✓ прибуток корпорацій, що складається з трьох частин. Перша перераховується у державний бюджет, друга сплачується акціонерам, а третя витрачається на розвиток виробництва;
- ✓ рента – доходи власників від нерухомості;
- ✓ відсоток – доходи від надання грошей у позику;
- ✓ амортизація – відрахування на відновлення спожитого капіталу, які є доходом, що накопичується підприємством;

✓ непрямі податки – доходи отримані державою від оподаткування товарів, які надійшли в продаж (ПДВ, акциз).

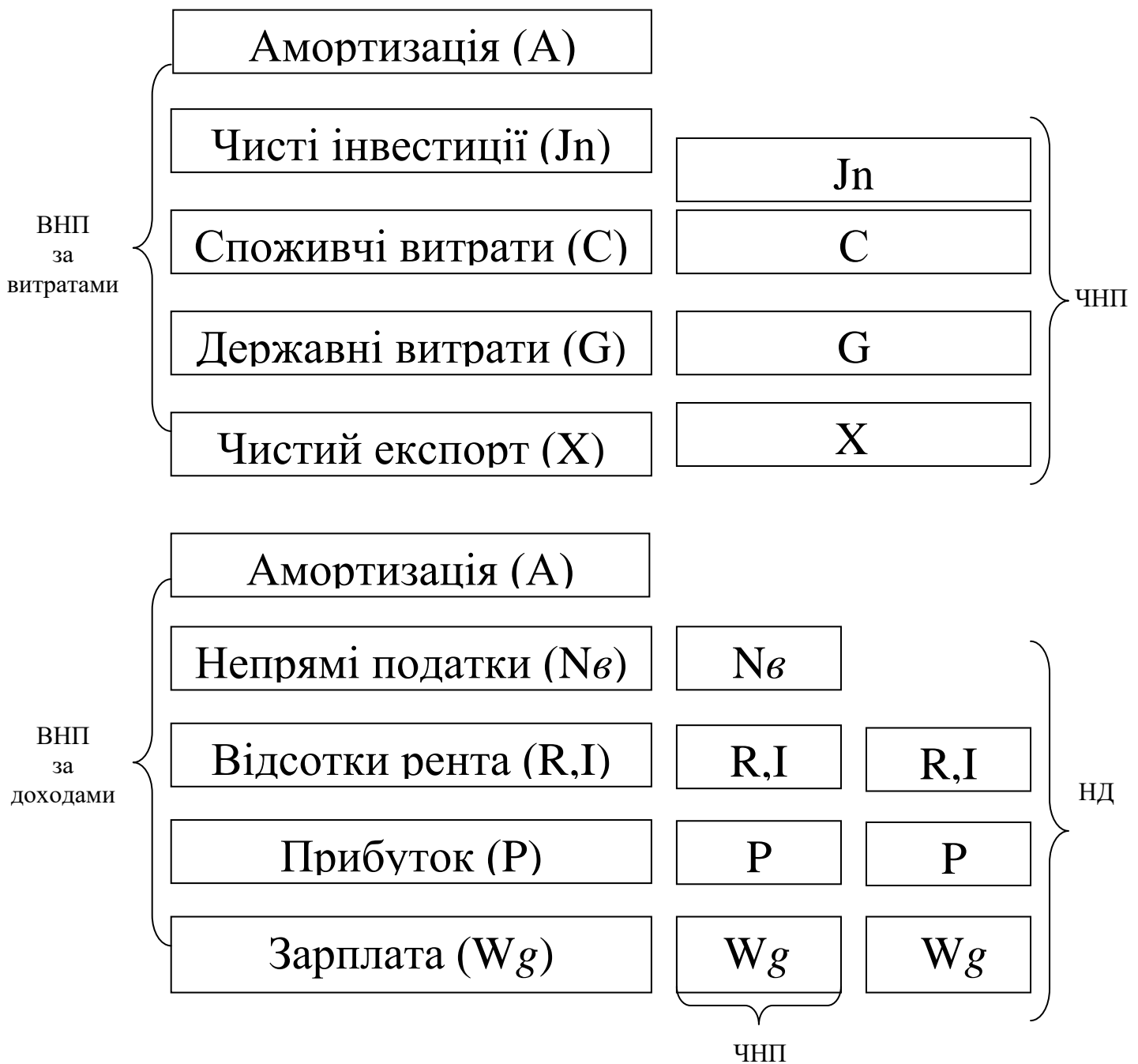
Розрахунок ВВП за витратами включає:

✓ споживчі витрати – товари коротко- і довгострокового споживчого призначення;

✓ валові інвестиції – витрати підприємств; державні витрати на закупівлю товарів, послуг, економічних ресурсів;

✓ чистий експорт – витрати іноземних фірм, підприємств, громадян на закупівлю товарів і послуг у нашій країні, (ч. експорт = експорт імпорт).

Робота за блок-схемою: "Формування ЧНП, НД, ОД".

Пояснення до блок – схеми.

✓ ЧНП – більш точний показник новоствореної в даному році продукції, тому що він не включає вартість коштів, спрямованих на відшкодування спожитого капіталу (амортизацію).

✓ НД (національний дохід) – сукупні доходи, отримані власником факторів виробництва: праці, землі, капіталу.

✓ з НД частина прибутку залишається на підприємстві для розширення виробництва; частина доходів обкладається податками, збираючи, які держава перерозподіляє кошти і виплачує їх у вигляді трансфертних платежів населення.

✓ ОД (особистий дохід) – частина доходу, яка залишається в населення після розподілу НД. Витрачається на споживання і заощадження.

V. Узагальнення і систематизація знань

1. У чому полягає відмінність ВВП від ВВП?
2. Назвіть основні показники системи національних розрахунків.
3. За якими методами можна обчислювати ВВП?

Отже, узагальнюючим показником кінцевих результатів річного виробництва є валовий національний продукт. Він може розраховуватися двома шляхами: за сумою витрат і за сумою доходів.

Показники ВВП використовуються для визначення динаміки національного виробництва, розрахунків і зіставлення суспільної продуктивності праці, умов життя та рівнів добробуту у різних країнах.

Розв'язування вправ та задач.

Задача. Відомо, що в країні існує макрорівновага. Визначте сукупні доходи, сукупні видатки та експорт країни на основі таких даних:

споживчі видатки	419,6 млн гр. од.
інвестиційні видатки	385,4 млн гр. од.
державні видатки	109,3 млн гр. од.
імпорт	48,9 млн гр. од.
рента	73,0 млн гр. од.
процент	115,4 млн гр. од.
зарплата	562,5 млн гр. од.

амортизація 69,9 млнгр. од.
прибуток 144,6 млн гр. од.

Розв'язання:

1) Сукупні доходи = ЗП + РП + ПБ + ПЦ + А;

СД= 562,5 + 115,4 + 69,9 + 144,6 + 73,0 = 965,4 млн гр. од.

2) Сукупні доходи = сукупні видатки, тому що в країні макрорівновага. СВ - 965,4 млн гр. од.

3) Експорт = сукупні видатки - (споживчі видатки + інвестиційні видатки + державні видатки - імпорт).

Експорт = 965,4 - (419,6 + 385,4 + 109,3 - 48,9) = 100 млн гр. од.

VI. Підсумок уроку і повідомлення домашнього завдання

Тестові завдання

1. Навіщо підприємства створюють амортизаційний фонд?

- А. Для збільшення прибутковості.
- Б. Для оновлення (заміни) зношених машин і устаткування.
- В. Для збільшення випуску продукції.
- Г. Для заощадження коштів.

2. Валовий національний продукт – це:

- А. Дохід держави за рік.
- Б. Загальна ринкова вартість усіх кінцевих товарів та послуг, вироблених за рік в країні.
- В. Сукупний дохід, який отримують виробники країни за рік.
- Г. Реальний вимірник добробуту нації за рік.

3. Заробітна плата враховується при розрахунку:

- А. ВВП за сумою витрат.
- Б. Чистого експорту.
- В. ВВП за сумою доходів.
- Г. Продуктивності праці.

4. ЧНП відрізняється від ВВП на суму:

- А. Непрямих податків.
- Б. Амортизаційних відрахувань.
- В. Доходів держави.
- Г. Амортизації та непрямих податків.

5. У чому економічна суть НД?

- А. Це сума всіх витрат домогосподарств держави і підприємців за певний період часу (рік).
- Б. Це сума всіх доходів домашніх господарств та підприємців.
- В. Це вартість створеного за рік продукту.
- Г. Це сума чистого експорту за рік.

6. Трансфертні платежі – це:

- А. Виплати домашнім господарствам, що не зумовлені наданням з їх боку товарів і послуг.
- Б. Самі лише виплати державою окремим особам.
- В. компонент доходу, який входить до складу ВВП.

Г. всі відповіді правильні.

7. Прикладом „Подвійного рахунку” при визначенні показника ВВП :

- А. Додавання витрат держави і окремих підприємств на охорону оточуючого середовища.
- Б. Додавання зарплати працівників харчової промисловості і доходів фермерів.
- В. Додавання вартості продукції фермерів і підприємств харчової промисловості.
- Г. Додавання витрат держави і окремих осіб на послуги закладів охорони здоров'я.

8. Особистий дохід – це:

- А. ВВП за відрахуванням амортизації.
- Б. Вартість спожитих за рік домогосподарствами товарів і послуг.
- В. Дохід всіх домогосподарств країни за рік.
- Г. Дохід для особистого споживання після сплати податків.

9. Що з наведеного нижче при розрахунку ЧНП вважається інвестицією?

- А. Придбання виробником нового устаткування.
- Б. Купівля робітником акцій свого акціонерного товариства.
- В. Придбання деталей для ремонту обладнання.
- Г. Купівля телевізора.

10. До складу ВВП можна включити:

- А. Купівлю старого автомобіля.
- Б. Купівлю облігацій державної позики.
- В. Оплату навчання у вузі.
- Г. Купівлю акцій на фондовій біржі.

11. Припустимо, що ціни зростуть, авивпуск продукції не змінюється. За таких умов:

- А. Номінальний ВВП не зміниться.
- Б. Реальний ВВП збільшується.
- В. Номінальний ВВП зменшується, натомість реальний ВВП збільшується.
- Г. Номінальний ВВП збільшується.

12. Що в період спаду стимулюватиме піднесення?

- А. скорочення купівельної спроможності.
- Б. збільшення інвестицій.
- В. зростання безробіття.
- Г. скорочення прибутків.

*До аналізу уроку будь-який керівник має підходити не взагалі,
а аналізувати кожен складову частину його окремо.
(Н. Шубін)*

СХЕМА АНАЛІЗУ УРОКУ

I. Загальні відомості про урок

Дата проведення, школа, клас, кількість учнів за списком, кількість присутніх, порядковий номер уроку, де проводиться (у класі, кабінеті, лабораторії тощо).

Обстановка в класі: чистота, освітленість, провітреність, готовність учнів до навчання. Організація уваги і готовності до роботи. Тема і мета уроку.

II. Тип і структура уроку

Доцільність вибору типу і структури уроку стосовно теми і дидактичної мети уроку. Послідовність окремих етапів уроку. Усвідомлення учнями виконаних домашніх завдань. Ліквідація виявлених недоліків. Оцінювання знань, умінь і навичок учнів. Розподіл часу на уроці. Підсумок і завершення уроку. Своєчасність домашнього завдання.

III. Зміст уроку

Тема уроку та її відповідність змісту навчальної програми. Актуалізація і корекція опорних знань. Зв'язок із попереднім матеріалом, життям і досвідом учнів. Ефективність використання наочності, дидактичного матеріалу, технічних засобів навчання; проблемність навчання; організація активного мислення.

Доцільність використання методів і прийомів закріплення знань, організація колективних, групових та індивідуальних форм роботи, в тому числі зі слабкими учнями. Актуалізація почуттів і опорних знань, емоційність уроку.

Рівень засвоєння нового матеріалу учнями, його усвідомлення.

IV. Методи і прийоми навчання на уроці

Які методи і прийоми застосовувались студентом на уроці? Чи відповідали вони змісту навчального матеріалу, меті і завданням уроку та віковим особливостям учнів?

Як дотримувався студент головних вимог до уроку (виховних, дидактичних, психологічних, санітарно-гігієнічних)? Як здійснювались на уроці дидактичні принципи?

Взаємозв'язок репродуктивної і творчої активності й пізнавальної самостійності учнів на уроці. Як розвивалися на уроці спостережливість і логічне мислення учнів чи використовувались прийоми порівняння, протиставлення, узагальнення і систематизації? Як формувалися в учнів уміння вчитися, використовувати наукову інформацію? Прийоми забезпечення зворотного зв'язку для керування процесом засвоєння. Формування в учнів пізнавального інтересу і навичок самоконтролю.

Оцінювання знань учнів. Чи було здійснено індивідуалізація та диференціацію навчальних завдань? Обсяг домашнього завдання.

V. Поведінка учнів на уроці

Якою мірою учні залучені до активної розумово-пізнавальної праці? Спрямованість і сконцентрованість їхньої уваги. Дисципліна учнів на різних етапах уроку й методи та прийоми реагування вчителя на випадки порушення її. Ставлення учнів до вчителя. Прояви організаційної й пізнавальної самостійності учнів.

VI. Поведінка вчителя (студента) на уроці

Уміння володіти увагою класу, організувати його роботу, підвищувати активність, інтерес, увагу, тримати дисципліну, враховувати індивідуальні особливості кожного учня.

Стиль і тон у роботі (жвавий, рішучий, повільний, байдужий). Педагогічний такт. Спостережливість, вдумливість, витримка, винахідливість, емоційність.

Зовнішній вигляд. Культура мовлення, поза, міміка, жестикуляція, охайність. Чи користується авторитетом в учнів?

VII. Висновки і пропозиції

Досягнення мети. Виконання плану уроку. Обсяг і якість знань учнів. Освітнє, розвивальне і виховне значення уроку. Що цінного із цього уроку можна взяти для себе або рекомендувати для впровадження в практику інших студентів? Поради вчителю, як закріпити й удосконалити позитивні моменти уроку чи подолати недоліки.

«Економічний брейн-ринг» ОРІЄНТОВНИЙ ПЛАН-КОНСПЕКТ ПОЗАУРОЧНОГО ЗАХОДУ З ЕКОНОМІКИ

Тема. Ринкова інфраструктура та ринкові посередники.

Мета: перевірити рівень засвоєння учнями знань і практичних умінь; формувати інтерес до економічних знань; розвивати творче мислення, ініціативу, уміння обґрунтовувати свої думки; сприяти активізації пізнавальної діяльності; розвивати бажання змагатися і перемагати, приймати правильні обґрунтовані рішення.

Форма проведення: економічний брейн-ринг.

Обладнання: картки з завданнями.

Хід проведення

I. Організація класу (знайомство з правилами гри)

Гра складається з п'яти раундів. Виграє той, хто набирає найбільшу кількість балів. Команда-переможець отримує, крім відмінних оцінок, призи.

Час на обговорення кожного запитання — 1 хв., для складніших завдань — 2 хв. Треба застерегти гравців не поспішати давати відповіді, бо за кожні три неправильні відповіді буде зніматися 1 бал. Окрім того, бали з тієї чи іншої команди можуть бути зняті за шум.

Сигнал до відповіді — піднята рука капітана, а відповідати може будь-який член команди. Свої відповіді на питання гравці повинні чітко обґрунтовувати. За неповну і нечітку відповідь бал не додається.

II. Гра

1-й раунд «Презентація»

Кожна команда проводить заздалегідь підготовлену презентацію компанії чи організації, фірми, яка продає певний товар або надає послуги, у вигляді рекламного міні-сюжету. Перемагає в цьому раунді та команда, презентація якої була найоригінальнішою за змістом і формою, із наявними елементами гумору.

2-й раунд «Екослов».

Економічна розминка для команд. Вчитель дає визначення економічних понять, а команди називають їх. Команда, яка швидше визначить, про яке економічне поняття йдеться, отримує 1 бал.

1. Різні установи, підприємства, організації, що обслуговують різноманітні види ринків, створюють сприятливі умови для їхнього ефективного функціонування. (*Ринкова інфраструктура.*)

2. Юридичні або фізичні особи (фірми чи окремі підприємці), які представляють інтереси виробника і споживача чи діють від їхнього імені на різних видах ринку. (*Посередники.*)

3. Посередник на біржі, який укладає операції купівлі-продажу за дорученням клієнта. (*Брокер.*)

4. Обмін одного товару на інший (Бартер.)

5. Офіційний представник фірми, який купує право на товар, розповсюджує товар та отримує прибуток за рахунок різниці між оптовими цінами виробника й оптовими цінами продажу клієнтам. (*Дистриб'ютор.*)

6. Діє самостійно і перепродує товар за свій рахунок, отримуючи прибуток від різниці між оптовими цінами, за якими він купує товар, і роздрібними цінами, за якими він цей товар збуває. (*Дилер.*)

7. Не лише продає, а й постачає товар або його зразки покупцям. (*Комівояжер.*)

8. Публічні торги, де покупці змагаються за право купівлі товару, виставленого на продаж. (*Аукціони.*)

9. Дилерські фірми, які закупають великі оптові партії товару на підприємствах-виробниках чи в оптових компаніях і реалізують дрібним оптом і вроздріб місцевим торговельним посередникам або споживачам. (*Торгові дом.*)

10. Організація, метою якої є сприяння налагодження міжнародних економічних зв'язків і зовнішньої торгівлі. (*Торгово-промислова палата.*)

11. Мінімально можлива ціна, з якої починається торг. (*Стартова ціна.*)

12. Неподільна одиниця товару. (*Лот.*)

13. Система реалізації продукції фірм-виробників косметичних товарів і товарів побутової хімії тільки через комівояжерів. (*Багаторівневий маркетинг.*)

14. Організаційно оформлена постійно діюча ринково-посередницька установа, де здійснюється оптова торгівля товарами за стандартними зразками. (*Товарна біржа.*)

3-й раунд «Ерудит»

Командам ставляться запитання творчого і проблемного характеру з економіки. Гравці у відповідях мають показати ґрунтовні знання з економіки. Свій творчий потенціал. Ерудицію, фантазію, почуття гумору, вміння обґрунтувати свої думки.

1. Чому вода, без якої не можна жити, так мало коштує, тоді як діаманти, без яких можна обійтися, такі дорогі?

2. Як вплине на ціну м'яса телятини збільшення ціни на м'ясо курей?

3. Продовжити вислів: «Щасливий не той, у кого багато грошей, а той...»

4. Що станеться на товарному ринку з ціною на молоко, якщо збільшиться кількість корів і зменшаться доходи споживачів?

5. Продовжити прислів'я «Хочеш втратити друга—...».

6. Назвіть основні риси підприємця, який займається посередницькою діяльністю.

7. Якби ви створили власну посередницьку фірму, якому видові діяльності надали б перевагу? Обґрунтуйте свій вибір.

4-й раунд «Комбінований»

1. Вікторина «Ти мені — я тобі».

Команди ставлять одна одній завчасно підготовлені запитання. Вони мають бути не дуже складні та розраховані на те, що гравці на базі своїх знань та досвіду зможуть за 1-2 хв. відповісти на них.

2. Вікторина «Учень скаже, як зав'яже».

Команди повинні пригадати прислів'я або приказки, в яких говориться про певне економічне поняття або явище.

3. Конкурс «Економічна загадка».

5-й раунд «Розв'яжи задачу»

Командам пропонується розв'язати економічні задачі на практичне застосування вивченого матеріалу. Задачі повинні бути не дуже складні, щоб учні змогли їх розв'язати за 2-3 хв. За кожну правильно розв'язану задачу команді зараховується 5 балів.

1. Визначте найбільш вірогідний курс акцій, якщо інформації про наступний попит і пропозицію немає, а її номінал дорівнює 1 тис. грн, розмір очікуваного через рік дивіденду складає 25 %, а ставка банківського відсотка — 20 % (курс акцій = дивіденд / позичковий відсоток • 100 %).

2. Інвестор придбав акцію за номіналом вартістю 100 грн, а фіксований розмір дивіденду — 30 % річних. Через два роки на фондовій біржі інвестор продав цю акцію за 120 грн. Визначте:

а) розмір дивідендів, які отримав інвестор (30 % від 100 грн — це 30 на рік, а за два роки — 60 грн);

б) розмір загального прибутку, який отримав інвестор за час володіння акцією (120 - 100 = 20 грн; 20 + 60 = 80 грн);

в) розмір реального доходу, що отримав інвестор за час володіння акцією, якщо рівень інфляції за 2 роки становив 30 % (30 % від 80 грн — 24 грн, а прибуток складає: 80 - 24 = 56 грн).

3. Банк має депозитів від своїх клієнтів на суму 200 млн грн і виплачує на них 20 % річних. Водночас він надав позики на 300 млн грн терміном на 2 роки зі ставкою 60 % річних. Визначте, який реальний прибуток банку, якщо 90 % від загального прибутку він сплачує державні в якості податку.

1) за депозитами банк виплатить 80 млн грн за 2 роки;

2) за кредитами отримає прибуток 360 млн грн за 2 роки;

3) валовий прибуток = 360 млн грн — 80 млн грн = ~280 млн грн;

4) сплатить державі 280 млн грн • 0,9 = 252 млн грн;

5) чистий прибуток => 280 — 252 = 28 млн грн.

4. Комерційний банк «Сигма» залучив кошти клієнтів на суму 12 млн грн. При нормі резервування 15 % всі ресурси банку були надані у кредит. Підрахуйте доход банку, якщо процентні ставки банку дорівнювали:

— за депозитами — 20 %;

— за кредитами — 40 %.

Витрати банку «Сигма»: $12 \text{ млн грн} \cdot 0,2 = 2,4 \text{ млн грн}$ — виплати вкладникам за депозитами.

Доходи банку: У зв'язку з необхідністю резервування депозитів банк не може всі 12 млн грн, залучених від клієнтів, надати в позику. Обсяг кредитів, які банк може надати: $12 \text{ млн грн} \cdot (1 - 0,15) = 10,2 \text{ млн грн}$.

Якщо всі ці кошти банк віддасть у позику під 40 % річних, то за рік отримає: $10,2 \text{ млн грн} \cdot 0,4 = 4,08 \text{ млн грн}$ — це дохід банку.

Прибуток = Дохід - Витрати — $4,08 - 2,4 = 1,68 \text{ млн грн}$.

III. Підсумок гри

Підрахунок балів. Оцінювання команд. Нагородження переможців.

Схема аналізу виховного заходу

1. Тема, мета виховного заходу, відповідність їх віковим особливостям учнів.

2. Підготовленість учителя та учнів до проведення заходу (обладнання, наявність плану-конспекту).

3. Хід виховного заходу: активність учнів, новизна, емоційність, доступність, різноманітність змісту форм проведення, кількість учнів, задіяних в заході, тривалість заходу.

4. Підсумок проведеного виховного заходу. Ставлення учнів до проведеного виховного заходу (позитивне, індиферентне, негативне).

5. Обговорення проведеного виховного заходу. Висновки, оцінка, пропозиції.

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Цілі педагогічної практики.....	4
Завдання педагогічної практики.....	5
Основні обов'язки студентка-практиканта.....	7
Зміст керівника педагогічної практики.....	8
Зміст педагогічної практики для студентів.....	9
Індивідуальні завдання для студентів на період практики.....	14
Методичні рекомендації для студентів-практикантів.....	17
Вимоги до звітної документації.....	19
Критерії та норми оцінювання знань, умінь і навичок студентів з педагогічної практики.....	20
Форми та методи контролю.....	24
Підведення підсумків практики.....	26
Зразки оформлення документації практики.....	28
Схема звіту студента-практиканта.....	31
Рекомендована література.....	33
Орієнтовний план-конспект уроку з економіки.....	35
Схема аналізу уроку.....	41
Орієнтовний план-конспект позаурочного заходу з економіки.....	43